

Referat fra faggruppemøte torsdag 01.10.2020 kl.1130 -1530 på Os Samfunnshus, Os.

Til stede; Bjarne Granli, Anne-Kristin Rødal, Olve Morken, Erlend Gjelsvik, Per Øyvind Riise, Morten Tøndel, Astrid Haug, Kirsten Thyrum, Kirsten Frønes, Anne Nyhamar, Tove Martens, Svein Ole Granefjell, Eivind Moen, Magnus Borgos, Torfinn Rohde, Hilde Tokle Yri,

Møtet åpnet med en presentasjonsrunde, da Svein Ole Granefjell fra Ajege møter som nytt medlem i Thomas Ole Andersens sted, Hilde Tokle Yri møtte for Silje Holliløkk Og Kirsten Frønes er tilbake etter 1 års permisjon.

Sak 05/20 Godkjenning av innkalling og sakliste
Vedtak; Godkjent

Sak 06/20 Godkjenning av referat fra møte 07.05.20
Vedtak; Godkjent

Sak 07/20 Oppfølging av Forvaltningsplanen for Røros bergstad og Circumferensen i kommunene og fylkeskommunene.

Fra diskusjonen;

Det ble diskutert mulighetene for om oppgradering av **Narjordet/Oddentunet og Eidet Dragås** til verdensarvstatus bare var en *mindre endring* av verdensarvområdet, som kan bestemmes/vedtas av statsparten, eller om det er en endring som *medfører full nominasjonsprosess*. Et viktig moment i den forbindelse er argumentasjonen i forarbeidene til forrige nominasjonsrunde. Det ble også vist til Rjukan-Notodden-prosessen og erfaringer derfra, samt Trond Taugbøls presentasjon på faggruppemøtet den 16.02.2018, hvor dette temaet ble problematisert. (vedlagt).

Det ble også diskutert hvordan en prosess fram mot en full verdensarvstatus for den sør-samiske kulturen kan startes opp. Her ble det lagt stor vekt på Sametingets og de samiske organisasjonenes medvirkning helt fra starten av. En inkludering av den sør-samiske kulturarven vil også kunne gi grunnlag for et nytt nominasjonskriterium.

Det ble fra flere trukket fram at det har skjedd en stor utvikling fra tidlig på 2000-tallet og fram til i dag når det gjelder verdensarv og urbefolkning, og at dette aktualiserer en slik prosess ytterligere.

Konklusjon; Det innkalles til et møte hos Riksantikvaren i løpet av høsten for å drøfte/avklare noen av disse temaene, samt gjøre en vurdering av ressursbehov i 2021 til dette arbeidet. **Anne Nyhamar** tar initiativet til møtet.

Andre tema fra Forvaltningsplanen;

Nytt administrasjons- og samlingsbygg på

Rørosmuseet/verdensarvsenteret, ble også redegjort for av Per Øyvind Riise. Temaet vil bli tatt opp på siste verdensarvrådsmøte før jul, den 11. desember på Tolga.

Eivind Moen orienterte om prosessen med utstillinger i **Kraftstasjonen** på Tolga. Bygget er nå ferdig. Det er avsatt betydelige midler til utstillingene, og det tas sikte på åpning av senteret sommeren 2021.

Bjarne Granli orienterte om frednings- og reguleringsprosessen på **Femundshytta**. Denne henger på en endelig avklaring av eiendomsforholdene nord for gårdsanlegget. Det vil bli tatt tak i dette igjen i høst.

Sak 08/20 Kulturminneforvalter i Circumferensen. Prosessen i kommunene og fylkeskommunene.

Koordinator orienterte om prosessen så langt. Et endelig invitasjonsbrev til kommunene vil bli sendt ut i uke 42. Basert på signaler fra kommunene, er den kommunale andelen i stillingen redusert til kr. 30000 pr. kommune.

Fra diskusjonen;

Erlend Gjelsvik orienterte om budsjettprosessen i Innlandet fylkeskommune. Det gjøres en avveining mellom denne stillingen og ønsket om bygningsvernkompetanse knyttet til museene i hele Innlandet.

For alle aktørers vedkommende er det et fellestrekk at økonomien er svært stram, og at dette selvfølgelig påvirker prosessen.

For Uthusprosjektets del er realiteten at om en ikke får etablert stillingen nå, så vil midlene derfra bli brukt til å finne bygningslederkompetanse på annen måte.

Om finansieringen går i orden, tas det sikte på å få etablert stillingen fra våren 2021.

Sak 09/20 Oppsummering av 10- og 40-årsmarkeringene

Covid-19 situasjonen endret mye på forutsetningene for gjennomføringen av jubileumsprogrammet, men på tross av dette har det blitt gjennomført en rekke arrangementer.

Følgende er gjennomført;

17.02.	Plakettavduking Tufsingdalen, Os
08.07.	Plakettavduking på Femundshytta, Engerdal
26.-26.07	Hembygda-forestillingen på Oddentunet, Os
27.08.	Plakettavduking på Malmplassen, Røros
03.09.	Plakett og skiltavduking på Muggruva, Holtålen
16.-20.09	Kølmilefestival i Nördalen, Os

Av det opprinnelige programmet gjenstår pr. dato;
Avduking av verdensarvmodellene på Blokkodden, Drevsjø. Dato for dette er ikke endelig fastsatt. I uke 41 blir det en markering på Blokkodden med kølmileforedrag, musikk og mere til.

Utstillingen «*Verdenarv i endring*», åpnes på verdensarvsenteret fredag den 16. oktober 2021.

Åpningen av Historisk vandrerute, «*Malmruta*», fra Røros til Femundsmarka er utsatt til 2021.

Åpningen av *Kraftstasjonen/informasjonscenteret* på Tolga og markeringen av *Tolga hyttes* 350 års jubileum er også utsatt til 2021 p.g.a. Corona-situasjonen.

Utstillingen/arrangementet «*Vår felles verdensarv*» i regi av verdensarvsenteret» ble avlyst p.g.a Corona-situasjonen. Ideen følges opp videre uavhengig av jubileumsåret.

Konklusjon; Tatt i betraktning den spesielle situasjonen i vår/sommer/høst, er det gjennomført en meget bra markering av verdensarven, med flotte arrangementer. ☺

Sak 10/20 Regional plan for kulturminner i Trøndelag v/Hilde Tokle Yri

Hilde Tokle Yri orienterte om prosessen rundt Regional plan for kulturminner i Trøndelag. Engasjementet er stort, og det kom inn 36 høringsuttalelser til planprogrammet.

Innspillene fra verdensarvrådet, Holtålen kommune og Røros kommune ad. verdensarvens plass i den regionale planen ble tungt vektlagt, noe som avspeiler seg i vedtaket i Fylkestinget i sak 18/20. (se under)

I sak 06/20 fastslo Fylkestinget planprogrammet for Regional plan for kulturminner i Trøndelag. I saksframstillingen ble verdensarven omtalt slik;

Verdensarv og Røros bergstad og Circumferensen

Verdensarven er av svært stor betydning for Trøndelag og har internasjonal kulturminneverdi. Erfaringene fra et område der beste praksis innen kulturminne- og naturforvaltning er et mål, har stor overføringsverdi for andre områder. Videre er erfaringen fra Røros og Circumferensen relevant for de øvrige temaene; by- og tettstedsutvikling, klima, håndverk, materiellproduksjon og opplevelsesnæringer. Høringssvarene viser at vi bør se nærmere på planene som dekker Røros bergstad og Circumferensen. Pr i dag har vi både en Regional plan for Røros bergstad og Circumferensen fra 2011 med et handlingsprogram som rulleres hvert andre år. I tillegg kommer en egen forvaltningsplan som nå er på høring. Disse planene regulerer detaljene i forvaltningen av verdensarven. Spørsmålet er hvilke planer det er behov for, og

hvordan vi skal samordne og forankre disse i en overordna plan som Regional plan for kulturminner. Er det slik at Regional plan for Røros bergstad og Circumferensen bør rulleres eller gå ut?

Fylkestinget i Trøndelag gjorde i sak 18/20 følgende vedtak;

I medhold av plan- og bygningsloven § 8-3 fastsetter fylkestinget planprogrammet for Regional plan for kulturminner i Trøndelag. Planprosessen vil pågå i tidsrommet 2020 – 2021, med vedtak i fylkestinget i desember 2021.

Verdensarven Røros bergstad og Circumferensen løftes i regional plan for kulturminner fram i et bredere perspektiv og synliggjøres innenfor flere fylkeskommunale virksomhetsområder som reiseliv, utdanning, innovasjon og klima. Norge ratifiserte verdensarvkonvensjonen i 1977, og har ved det forpliktet seg til å:

- Identifisere verdensarv på eget territorium
- Verne og bevare verdensarven
- Formidle verdensarven ved hjelp av utdanningsprogrammer og informasjon
- Samarbeide internasjonalt ved å bistå stater som har behov for teknisk eller økonomisk hjelp

Konvensjonen for verdens kultur- og naturarv (UNESCO 1972) bygger på ideen om at det finnes verdier som menneskeheten sammen må verne, over landegrenser, over faggrenser, over religiøse grenser og over generasjonsgrenser.

Verdensarvverdiene skal sikres for framtiden samtidig som det legges til rette for en bærekraftig utvikling i lokalsamfunnene og regionen, både miljømessig, sosialt og økonomisk.

Gjennom intensjonserklæringen for Røros Bergstad og Cirkumferensen har Trøndelag fylkeskommune forpliktet seg til å bidra til at verdensarven Røros bergstad og Circumferensen forvaltes etter gjeldende lovgivning og som eksempel på beste praksis. Gjennom en egen forvaltningsplan.»

Hilde Tokle Yri orienterte om arbeidet med regional plan for kulturminner i Trøndelag, og presenterte også konklusjonene fra møtet på Røros den 02.09.20 om forholdet mellom de forskjellige regionale planene som berører verdensarven;

- Regional plan for verdensarven Røros bergstad og Circumferensen m/tilhørende handlingsprogrammer, vedtatt 2011. Siste handlingsprogram gjelder ut 2021
- Regional plan for kulturminner i Trøndelag (in prep)
- Forvaltningsplan for Røros bergstad og Circumferensen 2019-2023. Vedtatt 2020

Administrativt er det konkludert med at alle 3 planer bør fortsette å være operative.

Regional plan for kulturminner i Trøndelag setter verdensarven inn i det helhetlige Trøndelagsbildet som Trøndelags (og Innlandets) eneste verdensarv og spesielt viktig som oppfølgings- og satsingsområde framover.

Regional plan for verdensarven Røros bergstad og Circumferensen er forankret i plan- og bygningsloven, og gir verdensarven status og beskyttelse gjennom denne.

Forvaltningsplanen for Røros bergstad og Circumferensen, er et detaljert forvaltningsverktøy som er forankret gjennom UNESCOs Operasjonelle retningslinjer for forvaltning av verdensarvområder, og som viser bredden i ansvaret for å ivareta verdensarven, og gir konkrete føringer for økonomiske prioriteringer, spesielt hos staten.

Den regionale planen for kulturminner i Trøndelag er forankret i Trøndelagsplanen 2019-2030, og i Stortingsmelding 16 (2019-2020) «Nye mål i kulturmiljøpolitikken- Engasjement, bærekraft og mangfold».

Det er etablert 6 arbeidsgrupper som jobber med de forskjellige temaene, og det skal avholdes et innspillverksted for kommunene på Stjørdal den 29.10. 20.

Astrid Haug etterlyste at nasjonalparkstyrene blir involvert i arbeidet med den regionale kulturminneplanen. Nasjonalparkene inneholder store kulturminne- og kulturmiljøverdier, men faller lett utenfor som høringspart om de ikke involveres direkte.

Det ble spurt om oppfølgingen av de *sør-samiske interessene*, og Hilde refererte at det var avholdt møter med Samisk råd, og at rådet vil bli involvert i arbeidet også framover.

Planen skal slutt behandles i Fylkestinget i 2021.

Både faggruppa og verdensarvrådet vil komme tilbake til Regional plan for kulturminner i løpet av vinteren 2020-2021, når den kommer til høring.

Erlend Gjelsvik foreslo at det i faggrupperegi arrangeres et eget møte/seminar med tema rundt rettighetsproblematikk for urbefolkninger med utgangspunkt i Faro-konvensjonen, *Europarådets rammekonvensjon om kulturarvens verdi for samfunnet*.

Sak 11/20 Lasskjørerprosjektet. Søknad om midler til forprosjekt.

Innstilling;

Faggruppa for verdensarven Røros bergstad og Circumferensen anbefaler at verdensarvrådet stiller kr. 40000 til rådighet av årets driftsmidler til gjennomføring av et forprosjekt for styrking av rammevilkårene, kunnskapsinnhenting og formidling av lasskjøreaktiviteten til

Rørosmartnan. Det bes om at representanter for alle kommunene i verdensarven involveres i arbeidet fra starten av.

Vedtak;

Faggruppa for verdensarven Røros bergstad og Circumferensen anbefaler at verdensarvrådet stiller kr. 40000 til rådighet av årets driftsmidler til gjennomføring av et forprosjekt for styrking av rammevilkårene, kunnskapsinnhenting og formidling av lasskjøreaktiviteten til Rørosmartnan. Det bes om at representanter for alle kommunene i verdensarven involveres i arbeidet fra starten av.

Sak 12/20 Søknad fra Rørosmuseet om støtte til å utarbeide digital guide med vekt på samisk historie og språk i bergstaden.

Innstilling;

Faggruppa for verdensarven Røros bergstad og Circumferensen anbefaler at verdensarvrådet tildeler kr.50000 til prosjektet «Digital formidling av samisk språk og historie i bergstaden Røros.»

Vedtak;

Faggruppa for verdensarven Røros bergstad og Circumferensen anbefaler at verdensarvrådet tildeler kr.50000 til prosjektet «Digital formidling av samisk språk og historie i bergstaden Røros.»

Sak 13/20 Eventuelt

Eivind Moen orienterte om arbeidet som er gjort i Tolga og Erlia med å registrere tørrmurer. Arbeidet er gjort av Anja Øhren i Feste Nordøst AS, og omfatter i alt over 200 murer. Rapporten er full av spennende stoff, og Eivind sender ut rapporten til hele faggruppa. Det er satt av kr. 900000 av «kraftpengene» etter Tolgafallutbyggingen for å ta fatt i istandsetting, sikring og restaurering av murene. Eivind nevnte også at det er satt av kr1100000 til informasjonspunktet i kraftstasjonen.

Tove Martens orienterte om at Destinasjon Røros nå er i gang med en ny strategiprosess. Hun ba om at det i verdensarvsammenheng ble tatt et initiativ til å bidra til attraksjonsutvikling i hele Circumferensen, og at dette bør være et tema for et eget møte i faggruppa. Tove er for øvrig med i arbeidet med regjeringens nye reiselivsstrategi. Høringsfristen for innspill til strategien er 9. oktober.

Orienteringssaker;

Anne-Kristin Rødahl orienterte om arbeidet med kulturminneplanen for Os kommune. Planen er en kommunedelplan etter plan- og bygningsloven. Planarbeidet startet høsten 2019, og er nå sendt på høring. Planen er omfattende, og gir en utfyllende beskrivelse av kulturminnene

innenfor de temaene som er berørt. Verdensarv er et deltema. Alle kulturminnene er kartfestet, og det er foreslått hensynssoner.

Magnus Borgos orienterte om arbeidet med kulturminneplanen for Røros kommune. Planen er en kommunedelplan etter plan- og bygningsloven, og lages parallelt med arealdelen til kommuneplanen. Hensynssonene med bestemmelser nedfelles i arealdelen. Planen omfatter i alt 10 tema. Verdensarv er ikke et eget tema, da mange av deltemaene i seg selv inneholder betydelige verdensarvverdier.

I tillegg selve plandokumentet, er det laget en liste over bygninger og anlegg med høy kulturminneverdi hvor kommunen kan nekte rivning og endringer som går på vesentlig bekostning av kulturminneverdiene.

Eivind Moen orienterte om kulturminneplanarbeidet i Tolga kommune. Det forventes at planen kan sendes på høring i januar 2021.

Per Øyvind Riise orienterte om at utstillingen «Verdensarv i endring» åpnes på verdensarvsenteret den 16.oktober kl.1300 og at hele faggruppa blir invitert til et lukket arrangement i den forbindelse.

Møtet ble avsluttet kl. 1500.

Referent; Torfinn Rohde